

Osnovna obilježja dvadesete generacije studenata Više pomorske škole u Dubrovniku

MILAN KIPERAŠ

Obilježavanje dvadesete godišnjice Više pomorske škole u Dubrovniku pogodna je prilika i poticaj da se uputi na neke osnovne odlike polaznika ove visokoškolske ustanove. Rukovodeći se željom da se uoče najznačajniji pokazatelji o studentskoj populaciji koja je upravo ove godine na školovanju, prikupljeni su, metodom razgovora i upitnika, kao i na osnovi pokazatelja iz školske dokumentacije, podaci o dvadesetoj generaciji studenata ove škole. Pri tome se nastojalo udovoljiti zahtjevu da se sazna struktura polaznika, a posebno da se prikupe podaci o sredini iz koje oni potječu, o uvjetima u kojima žive, o materijalnim prilikama, toku školovanja, opsegu stečenog iskustva u radu provedenom nakon završenoga srednjeg usmjerenog obrazovanja u okviru struke, te o stavovima prema načinu i kvaliteti osposobljavanja u toku sadašnjeg školovanja, i o nekim drugim pitanjima koja su od interesa za život i rad studenata u toku studija.

Uzimajući u obzir činjenicu da se i ranije provodilo prikupljanje, sistematiziranje i obrada sličnih podataka o prethodnim generacijama,¹ ovom prilikom će se moći sagledati ne samo strukturalni već djelomično i dinamični pristup pojedinim obilježjima studentske populacije.

Cilj ovog rada je, kako se to iz njegova naslova može nazrijeti, da se akcentiraju osnovni pokazatelji o dvadesetoj generaciji studenata, koji su školske 1978/79. godine započeli studij u Višoj pomorskoj školi u Dubrovniku, a samo usput će se navesti i komparirati pojedini pokazatelji o prethodnim generacijama, kako bi se mogli naslutiti razvojni trendovi pojedinih relevantnih obilježja.

Prije navođenja i komentiranja podataka potrebno je istaknuti da su oni prikupljeni pri kraju ljetnog semestra školske 1978/79. godine. Tad je ispitivana generacija imala 98 redovnih studenata. Razgovor je obavljen s njih 69, pa se na osnovi postotka obuhvatnosti ispitanika navedene generacije (70,41%), može, s visokim stupnjem vjerovatnoće, zaključivati o generaciji kao cjelini.

U pogledu dobne strukture studenata ove generacije, većina ih je upisala studij s 19, 20 ili 21 godinom. Dobne su razlike rezultat različite dužine prethodnog (posebno srednjoškolskog) obrazovanja, a i posljedica su raznolikosti odlučivanja: da se nakon usmjerenog obrazovanja odmah nastavi školovanje ili da se, određen vremenski period, provede u redovnome radnom odnosu. Od ukupnog broja ispitanika (69) njih 24, ili 34,78%,

upisalo je studij s 19 godina, zatim je 11, ili 15,94%, s 20 godina, 15, ili 21,74%, s 21 godinom, 9 ili 13,04%, s 22 godine, 3 studenta (4,35%) starija su od 22 godine, a 7 njih (10,14%) mlađe je od 19 godina.

Većina studenata ima stalno mjesto boravka na području dubrovačke komune, a znatno je manji broj iz drugih komuna. Od ukupnog broja ispitanika 88,40% je sa područja dubrovačke komune, a svega 11,60% iz susjednih i drugih komuna. Najviše ih je s užeg područja grada Dubrovnika (41 student, što čini 67,21% ukupnog broja studenata s područja dubrovačke komune, ili 59,42% ukupnog broja ispitanika ove generacije). Od studenata koji stanuju izvan dubrovačke komune 50% je iz gradskih, a jednako toliko ih je iz seoskih sredina.

Ako se ima u vidu prostorni raspored viših pomorskih škola u priobalnom području SRH i SFRJ, uz činjenicu da su najbliže susjedne škole ove vrste u Splitu i Kotoru, mogao se pretpostaviti veći procentualni udio studenata susjednih i drugih komuna u ukupnom broju studenata ove generacije. To tim prije što je u ranijim generacijama udio te kategorije studenata varirao oko 20%. Na takav trend utječe, pored ostaloga, zaostajanje Dubrovnika u rješavanju osnovnih elemenata studentskog standarda za ostalim visokoškolskim centrima, a posebno neriješeno pitanje povoljnog smještaja i prehrane studenata u društvenom sektoru.

Podatak da oko 2/3 studenata s područja dubrovačke komune potječe s užeg gradskog područja ne bi se mogao objasniti proporcijama ukupnoga prostornog rasporeda stanovništva dubrovačke komune, a ni prostornim rasporedom pojedinih dobnih kategorija stanovništva. Naime, prema podacima posljednjeg popisa stanovništva (1971. godine) na gradskom području živjelo je 52,85% stanovništva dubrovačke komune, a približan je odnos i svršenih srednjoškolaca s užeg gradskog i izvangradskog područja naše komune.

Naglašeni udio svršenih srednjoškolaca s gradskog područja u promatranoj generaciji studenata mogao bi, jednim dijelom, biti rezultat još uvijek prisutnih brojnih razlika između sela i grada, ali i postojanja naglašenije tradicije među stanovništvom gradskog područja za izbor zanimanja vezanih za pomorstvo.

Međutim, usporedimo li podatke po ovom obilježju s onima koji se odnose na prethodne generacije, možemo zapaziti da je prije taj odnos bio

još nepovoljniji. Naime, gotovo 3/4 polaznika bile su s užega gradskog, a svega 1/4 s izvangradskog područja komune.

Na osnovi prikupljenih podataka o veličini, odnosno broju članova domaćinstva u kojima žive studenti, jasno se uočava da dominiraju četveročlana (43,48%), zatim tročlana (20,29%), i peteročlana domaćinstva (17,39%). U 15,94% slučajeva studenti žive u kućanstvu sa 6 ili više članova, a samo u 2,90% slučajeva u dvočlanom kućanstvu. Prosječna veličina tih kućanstava iznosi 3,46, a prosječna im je veličina u dubrovačkoj komuni (prema popisu od 31. III 1971) manja je za 0,21, i iznosi 3,25.

Sagledavanje osnovnih odlika kućanstava i obitelji iz kojih potječu ispitanici moguće je ukoliko se uz podatke o veličini iznesu pokazatelji o socio-profesionalnoj i obrazovnoj strukturi, te materijalnim i drugim karakterističnim prilikama. Zbog toga ćemo navesti podatke o nekim obilježjima roditelja studenata, a prije svega njihovo zanimanje i stupanj školske spremne.

Na osnovi podataka o zanimanju oca dade se zaključiti kako su većinom prisutna radnička zanimanja (50,72%), zatim službenička (33,33%), a znatno manje je zastupljeno zanimanje poljoprivrednika (11,59%). Samo u 4,34% slučajeva susrećemo zanimanje pomorca. Iz podataka o školskoj spremi proizlazi da je najzastupljenija kategorija KV i VKV-radnika (39,13%), zatim onih s osnovnoškolskim obrazovanjem (26,08%). Srednja stručna sprema zastupljena je sa 17,39%, a s istim iznosom i kategorija više i visoke spremne.

Podaci o zanimanju i školskoj spremi majke osvjetljavaju još jednu značajnu dimenziju obiteljske sredine iz koje potječu i u kojoj žive studenti promatrane generacije. Daleko najčešće zanimanje majke je kućanica (85,50%). Iza toga u gotovo podjednakom iznosu slijede radnička (11,59%) i službenička (10,14%) zanimanja. Slična je i kategorizacija prema stupnju školske spremne. Najzastupljenije je osnovnoškolsko obrazovanje (66,66%). Zatim je po broju zastupljenosti kategorija sa srednjoškolskim obrazovanjem (26,08%), te, napokon, skupina KV-radnica (7,24%).

Jedno od značajnih obilježja kućanstava je i materijalno stanje, odnosno prosječni prihod po članu. Od studenata su zatražene dvije vrste podataka: 1. njihova ocjena materijalnog stanja u kućanstvu kojem pripadaju, s mogućnošću izbora jedne od tri alternative odgovora — veoma dobro, prosječno, loše, i 2. ukupni mjesečni prihod svih članova. Na osnovi podataka o broju članova kućanstva i njihova ukrštanja s podacima o ukupnome mjesečnom prihodu došlo se do pokazatelja i kategorizacije kućanstava prema prosječnim mjesečnim primanjima po članu.

U kvalitativnoj ocjeni materijalnog stanja kućanstva studenti su se najčešće izjasnili za kategoriju »prosječno« (njih 85,51%), a znatno manje za kategoriju »veoma dobro« (14,49%). Nije dan ispitanik se nije odlučio za kategoriju »loše«.

Prema pokazateljima o prosječnom prihodu po članu kućanstva dade se zaključiti kako je

najviše onih koja imaju prosječni mjesečni prihod po članu u iznosu od 1.800 do 2.200 dinara (60,87%). U kategoriji ispod 1.800 dinara po članu nalazi se 21,74% kućanstava, a više od 2.200 dinara 17,39% njih.

Dovodeći u vezu ove dvije vrste pokazatelja, tj. razdiobu, na osnovi kvalitativne ocjene studenata o materijalnom stanju kućanstva i podatke o prosječnoj visini prihoda po članu, može se uočiti da su objektivno različita stanja ocjenjivana istovjetnom kvalitativnom ocjenom. Ima primjera kad se smatra da je prosječno materijalno stanje u kućanstvu koje ima više od 4.000 mjesečnog prihoda po članu, a i slučajeva kad se u istu kvalitativnu kategoriju uvrštava kućanstvo s prosječnim mjesečnim prihodom po članu od oko 1.100 do 1.200 dinara. Zbog tih i drugih razloga moraju se podaci o materijalnom stanju kućanstva iz kojih potječu studenti uzeti s određenom rezervom i smatrati ih dovoljnim za navođenje, a ne i za ocjenu pravog stanja.

Ako bi se dalje uspoređivao prosječan broj članova kućanstava u komuni, razina zaposlenosti i prosječna primanja po zaposlenome u privredi i vanprivrednim djelatnostima, kao i mogućnosti stjecanja prihoda iz ostalih izvora, došlo bi se do zaključka da se, u prosjeku, kategorija kućanstava u kojima žive pripadnici dvadesete generacije studenata Više pomorske škole u Dubrovniku dade svrstati na povoljniju poziciju od ukupnog prosjeka domaćinstava komune po ovom obilježju.

Studenti promatrane generacije u najviše su slučajeva prethodno završili jedno od pomorskih usmjerenja (73,91%), a znatno manje ostala usmjerenja (26,09%). Među ostalim usmjerenjima najzaglašenija je kategorija gimnazijalaca.

Razdioba studenata prema uspjehu u završnoj fazi srednjega usmjerenog obrazovanja pokazuje da ih je najviše postiglo dobar uspjeh (52,17%). Dovoljan uspjeh imalo je 24,64%, vrlo dobar 17,39%, a odličan 5,80% polaznika.

Uobičajena je i višestruko motivirana namjera studenata prethodnih i ove generacije da nakon završene srednje škole provedu određen vremenski period u radnom odnosu, prvenstveno na brodovima trgovačke mornarice naših radnih organizacija. Polaznici dvadesete generacije su u 56,52% slučajeva bili u radnom odnosu prije upisa na studij. Ako imamo u vidu da je 51 ispitanik završio pomorsko usmjerenje, onda je adekvatnije istaknuti postotak tog dijela generacije koji je stekao uvjete da može raditi u svom (pomorskom) zvanju. Od svih svršenih učenika pomorskih usmjerenja 76,47% ih je bilo u radnom odnosu jednu ili više godina. Do jedne godine plovilo ih je 27,45%, a dulje od jedne godine 49,02%.

Studenti koji su bili u radnom odnosu imaju višestruku prednost u usporedbi s onima koji su direktno nastavili školovanje. Prije svega, njihov je materijalni položaj tokom rada (a i poslije, u toku studija) znatno povoljniji, a iskustva koja su stekli obavljajući određene poslove potičuće djeluje da školovanje iskoriste za usavršavanje

svoga poziva. Iskustva iz sfere međuljudskih odnosa pomažu im da nakon završenog studija s više obazrivosti i realizma mogu pristupiti svojim dužnostima i radnim zadacima. Inače, stečena iskustva u radu dala su mogućnost za različite ocjene stanja u pojedinim radnim organizacijama pomorskog prometa, pa i na pojedinim plovnim objektima. Češće se ističu dvije ocjene: 1. da briga o ljudima nije na zavidnoj razini i 2. da pripravnički položaj nije zadovoljavajući jer se pripravnik angažira za poslove koji su izvan djelokruga njegovih radnih dužnosti. Naime, najviše se vremena provodi u obavljanju poslova drugih članova posade, a veoma malo se posvećuje pažnje osposobljavanju za određeno zanimanje, odnosno profil radnog mjesta za koje je pripravnik predodređen.

Osim spomenutih zanimljiva su i druga zapažanja. Među njima susrećemo i ovakva:

— radni uvjeti su dobri, ali je velika razlika u tretmanu posade i oficira, što nije u skladu s osnovnim normama našeg društva;

— ne poklanja se dovoljna pažnja zdravstvenoj i higijensko-tehničkoj zaštiti radnika

— nedovoljna je briga dijela radne organizacije s kopna za članove posada;

— informiranost pomoraca nije na zadovoljavajućoj razini, a s tim u vezi je i njihovo nedovoljno uključivanje u tokove samoupravnog odlučivanja;

— princip nagrađivanja prema radu nije uvijek prisutan u dovoljnoj mjeri;

— stručnost rukovodećeg kadra mogla bi biti na višem nivou (nedostaje osjećaj potrebe za permanentnim obrazovanjem, praćenjem inovacija u okviru struke i sl.).

Iako te pojedinačne ocjene mogu biti rezultat ne samo objektivno postojećeg stanja na jednom plovnom objektu, ili u radnoj organizaciji pomorskog prometa, već i subjektivnog gledanja i vlastitog doživljavanja odnosa u određenom momentu, one ipak zaslužuju pažnju kao poticaj za razmišljanje o postojećoj i potencijalnoj problematici koja prati ili može pratiti radne organizacije iz ovog područja.

Upitani kako ocjenjuju način školovanja i pripreme za izabrani poziv, studenti promatrane generacije ističu različite okolnosti koje idu u prilog dobrom radu, ali i pojedine teškoće što ih prate tokom studija.

Većina studenata naglašava kao veoma povoljnu okolnost puno ispitnih rokova tokom školske godine, zatim mogućnost polaganja semestralnih ispita, dobar odnos i razumijevanje na relaciji profesor — student i dr.

U otežavajuće okolnosti najčešće se ubraja režim studija kojim se zahtijeva polaganje velikog broja ispita za prelaz iz prve u drugu godinu, te nepovoljan raspored školskih obaveza (predavanja, vježbi i dr.), što dovodi do toga da je studentima većinom zauzet dopodnevni i popodnevni dio dana, a to se, sa svoje strane, odražava na smanjenje slobodnog vremena za individualni rad

i druge radne i životne obaveze. Nekolicina studenata upozorava na nerazmjernan odnos fonda nastavnih sati i predmeta koji su najdirektnije vezani za struku i onih koji imaju samo posrednu vezu s pripremom za obavljanje izabranog poziva. Ističe se i nedostatak tehničkih pomagala, odnosno praktičnog rada i obučavanja uz upotrebu većeg broja nastavnih sredstava i pomagala kojim bi se olakšalo usvajanje stručnih znanja neophodnih za praktično obavljanje određenih poslova u okviru budućeg poziva. S tim u vezi ističe se i potreba daljnjeg osuvremenjivanja programskih područja novim sadržajima, zatim teškoće uvjetovane nedostatkom dovoljnog izbora stručne literature, udžbenika i skripti za pojedine predmete itd.

Neke od tih problema isticale su i ranije generacije studenata, naročito nedovoljnu opremljenost i upotrebu nastavnih pomagala, te nedostatak odgovarajuće literature kao neophodnog izvora za pripremanje ispita.

Nije potrebno posebno naglašavati da je jedan od prioritarnih zadataka osuvremenjivanje nastavnog procesa, što posebno uključuje, između ostaloga, ulaganje daljnjih napora za nabavku i adekvatnu upotrebu nastavnih pomagala. Time se višestruko poboljšava efikasnost obrazovanja u svakom pogledu, a posebno na planu kvalitetnijeg i trajnijeg usvajanja znanja potrebnih za uspješno i samostalno obavljanje poslova i radnih zadataka koji se povjeravaju studentu nakon svršenog studija.

Na osnovi podataka o smještaju studenata u toku studija može se zaključiti da ih većina stanuje kod roditelja (78,26%), a znatno manje kod privatnika (17,39%) ili rodbine (4,35%). Među studentima koji stanuju kod roditelja manji je broj onih što svakodnevno putuju iz naselja s izvangradskog područja komune, a i iz susjednih komuna.

Studenti koji ne stanuju kod roditelja nailaze na probleme smještaja i prehrane, što nameće potrebu veće društvene brige za trajno rješenje tog akutnog pitanja cjelokupne studentske populacije koja ima stalno mjesto boravka izvan Dubrovnika i bliže okoline.

Studentski kredit prima 42,03% studenata promatrane generacije, a od 57,97% onih koji ne primaju nikakvu vrstu društvene pomoći samo 30% izjavljuje da bi im kredit bio potreban. U grupi studenata koji primaju studentski kredit najviše je onih s kreditom u iznosu od 1.500 dinara mjesečno (51,72%). Ostali su relativno ravnomjerno raspoređeni po kategorijama od 1.100 do 1.700 dinara mjesečno.

Upitani o radu omladinske organizacije i vlastitom angažiranju u radu drugih društvenih i društveno-političkih organizacija, studenti su istaknuli vrste i opseg svojih aktivnosti, a i ocjene i prijedloge za bolji rad omladinske organizacije VPŠ Dubrovnik. Najviše se prijedloga odnosi na potrebu još veće povezanosti članstva i rukovodstva omladinske organizacije. Naime, iako je dele-

gatski sistem ušao u sve pore našega društvenog života, pa i u rad i organiziranost omladinske organizacije, još uvijek se susreće predstavnički mentalitet, posebno apostrofiran u nedovoljnoj upornosti rukovodstva da oživotvori stavove članstva, ali i u prisutnoj indolentnosti članstva da pravovremeno usmjerava rad rukovodstva. S tim je u vezi i primjedba o nedovoljnoj informiranosti članova SSO, o potrebi bolje organiziranosti (po godinama studija i odsjecima), o neophodnosti većeg udjela omladinske organizacije u društveno-političkom djelovanju i sl.

Veoma je pozitivno ocijenjena angažiranost SSO u pripremi i realizaciji »Susreta studenata pomorstva Jugoslavije«. Naime, omladinska organizacija VPŠ Dubrovnik, kao domaćin ovogodišnjih susreta, učinila je sve da se organizaciono i sadržajno premaše, opsegom i kvalitetom, dosadašnji susreti, što je i postignuto zahvaljujući, prije svega, izuzetnom zalaganju omladinaca devetnaeste i dijela starijih generacija, a i aktivnom učešću pripadnika dvadesete generacije, koja je u vrijeme održavanja ove značajne manifestacije bila na prvoj godini studija.

Ako bi se na osnovi komparacije podataka o dvadesetoj i prethodnim generacijama studenata VPŠ Dubrovnik željela iznijeti globalna ocjena dinamike nekih osnovnih obilježja studentske populacije, moglo bi se, uz već spomenuto, konstatirati, između ostaloga, ovo:

— postoji konstantan interes za upis studija pomorstva kod znatnog broja svršenih učenika odgovarajućeg usmjerenja srednjeg obrazovanja,

a neusporedivo manje kod učenika ostalih usmjerenja;

— sadašnje generacije imaju nešto kritičniji odnos prema društvenoj praksi izvan škole i objektivniju ocjenu stanja i potreba u okviru nastavnog i ukupnog odgojno-obrazovnog procesa;

— sve više sazrijeva osjećaj potrebe još organiziranijeg rada društveno-političkih organizacija i samoupravnih organa u okviru studentske populacije, te samoupravnih i stručnih organa visokoškolske ustanove koju pohađaju;

— evidentan je uzlazni trend i u izražavanju želje da društvo u cjelini pokaže još veći interes posebno za ovu kategoriju studentske omladine i za granu djelatnosti za koju se osposobljavaju.

Na kraju, izrazimo uvjerenje da će pripadnici sadašnjih i narednih generacija koje će se školovati u ovoj visokoškolskoj ustanovi, objektivno ocijeniti neophodnost maksimalnog angažiranja u izvršavanju pojedinačnih i zajedničkih zadataka i društvenih obaveza, kako bi se što prije našli u krugu odgovornih i stručnih kadrova naše trgovačke mornarice, i time dali značajan i dostojan doprinos ukupnim naporima naše društvene zajednice za još brži ekonomski razvoj i ukupni društveni progres.

¹ Ovdje se misli, prije svega, na organizirano prikupljanje podataka o 17. i 18. generaciji studenata VPŠ u Dubrovniku. Prikupljanje i obrada podataka izvršeni su u proljeće 1977. godine, na osnovi čega sam napisao članak »Profil sadašnjih generacija studenata Više pomorske škole u Dubrovniku«, objavljen u časopisu »Školski vjesnik«, br. 3/1977 (str. 201—207).

